

บทที่ 2

โครงสร้างตลาด พฤติกรรมของระบบธนาคารพาณิชย์ และผลกระทบที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ

การพิจารณาโครงสร้างตลาด พฤติกรรมของระบบธนาคารพาณิชย์ และผลกระทบที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจนี้แบ่งออกเป็น 4 ชั้น คือ

ชั้นแรก จะเป็นการพิจารณาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างตลาด ในแง่การระจุกตัวของเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ และเครื่องมือวัดการระจุกตัว

ชั้นที่สอง จะพิจารณาแนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างตลาดในแง่ของการระจุกตัว กับพฤติกรรมในสาขาการธนาคาร

ชั้นที่สาม จะพิจารณาปัจจัยในการกำหนดและการรักษาระดับของการระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์

และชั้นสุดท้ายเป็นการคาดการณ์ถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้จากโครงสร้างตลาดอันเนื่องจากการระจุกตัวและพฤติกรรมนั้น

เป็นที่แน่นอนว่า เราไม่อาจจะนำข้อมูลที่มีอยู่ในประเทศเรามาพิสูจน์ให้ตรงตามทฤษฎีหรือแนวความคิดที่ผู้คนคว้าวางใจในประเทศอื่นได้สรุปไว้ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างตลาดในแง่การระจุกตัวกับพฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์ จึงต้องมีการแก้ไขคัดแปลงบาง โดยเฉพาะแนวความคิดในประเทศสหรัฐฯ นั้นจะมีหลายแบบ ทั้งนี้เนื่องจากเราทราบกันดีอยู่แล้วว่าประเทศสหรัฐฯ นั้นมีธนาคารพาณิชย์หลายชนิด เช่น ธนาคารสาขา (Branch Banking) ธนาคารเดี่ยว หรือธนาคารอิสระ (Unit or Independent Banking) ธนาคารลูกโซ่ (Chain Banking) และธนาคารกลุ่ม (Group Banking) และแต่ละรัฐจะมีจำนวนธนาคารพาณิชย์มากมาย บางรัฐอาจมีธนาคารพาณิชย์ชนิดใดชนิดหนึ่งเพียงชนิดเดียว แต่บางรัฐก็มีหลายชนิด และธนาคารพาณิชย์ในแต่ละรัฐนั้นขึ้นอยู่กับธนาคารกลางของรัฐนั้น ๆ (Federal Reserve Bank)

และธนาคารกลางของเราก็มีระบบธนาคารกลาง (Federal Reserve System) ควบคุมอยู่ก็หนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากระบบการธนาคารพาณิชย์ของประเทศเรา ซึ่งในกรณีของประเทศเราก็กังไม่ได้ขอสรุปที่แน่นอนหรือมีทฤษฎีที่กำหนดไว้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ดังกล่าว ฉะนั้น จึงนำเอาแนวความคิดและทฤษฎีของประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐฯ มาเป็นหลักในการพิจารณา แต่เห็นควรที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับกรณีของประเทศไทยได้ และผลที่ได้ก็อาจจะแตกต่างไปจากแนวความคิดของผู้ที่ได้อธิบายไว้แล้วในประเทศอื่น ๆ คอย

2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างตลาด

การพิจารณาโครงสร้างตลาดของธุรกิจที่เราสนใจ ก็เพื่อจะพิจารณาดัง การแข่งขันของผู้ขายหรือผู้ผลิต ซึ่งอาจดูได้จากหลายลักษณะ¹ เป็นต้นว่า การกระจายขนาดของธุรกิจ (Size Distribution of Firms) การกระจายขนาดของผู้ซื้อ (Size Distribution of Buyers) เงื่อนไขในการเข้าตลาดของผู้ซื้อ และผู้ขายรายใหม่ (Barriers to Entry of New Buyers and Sellers) ระดับของความแตกต่างกันในผลผลิต (Degree of Product Differentiation) ระดับของการรวมตัวในแนวดิ่ง (Degree of Vertical Integration) นอกจากนี้ยังมี ความเข้มข้นของการใช้ปัจจัยทุนในการผลิต (Capital Intensity หรือ Capital - Intensive) เสถียรภาพของอุปสงค์ผลผลิตในตลาด และ ระยะทางที่ห่างกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย (Spatial Distribution) ซึ่งจะทำให้ต้นทุนในการขนส่งต่างกัน ซึ่งแต่ละลักษณะดังกล่าวนี้ก็มีวิธีวัดที่ต่างกันไป

¹G. Bannock, R.E. Baxter and R. Rees, A Dictionary of Economics, (London: Hazell Watson & Viney Ltd., 1972), p. 274.

ในการศึกษาโครงสร้างตลาดของระบบธนาคารพาณิชย์ไทยนั้น จะมุ่งเฉพาะการกระจายขนาดของธุรกิจ (Size Distribution of Firms) อย่างเดียวเท่านั้น โดยการคำนวณหาอัตราส่วนการกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ไทยแต่ละแห่งว่าเป็นอย่างไร มีการคงตัวอยู่หรือเปลี่ยนแปลงไปในระดับของการแข่งขันหรือไม่ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องของมีอะไรบาง ถ้าเราเปรียบธนาคารพาณิชย์เสมือนหนึ่งหน่วยธุรกิจที่ทำการผลิตสินค้า สินค้าของธนาคารพาณิชย์ก็คือ เงินใหญ่และดอลลาร์หรือสินเชื่อที่ให้แก่ประชาชนที่ต้องการ โดยราคาของสินค้าของธนาคารพาณิชย์ก็คือ อัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่นั้นเอง

อัตราส่วนของการกระจุกตัวในแง่ของอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าโดยทั่ว ๆ ไป แสดงถึงเปอร์เซ็นต์ของมูลค่าของผลผลิตที่ผลิตโดยหน่วยธุรกิจใหญ่ ๆ ที่อยู่ในแต่ละอุตสาหกรรมนั้น มูลค่าของผลผลิตนี้รวมทั้งมูลค่าของผลผลิตปฐมภูมิ (Primary Products) และผลผลิตทุติยภูมิ (Secondary Products) ด้วย ในสหรัฐอเมริกา The Bureau of the Census ได้มีการคำนวณหาอัตราส่วนการกระจุกตัวของบริษัทใหญ่ที่สุด 4 บริษัทแรก 8 บริษัทแรก 20 บริษัทแรก และ 50 บริษัทแรก ในแต่ละอุตสาหกรรม ถ้าหากว่าอัตราส่วนของการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมใด อุตสาหกรรมหนึ่งที่มีค่าออกมาได้สูง ก็แสดงว่า หน่วยธุรกิจเพียงไม่กี่แห่งในอุตสาหกรรมนั้น ๆ มียอดผลผลิตคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของผลผลิตทั้งหมดของอุตสาหกรรมนั้นค่อนข้างสูง

โดยอาศัยหลักการเดียวกัน อัตราส่วนการกระจุกตัวในระบบธนาคาร (Concentration Ratios in Banking) จะแสดงให้เห็นถึงเปอร์เซ็นต์หรือมูลค่าของสินทรัพย์ เงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากรวม หรือเงินใหญ่ ฯลฯ อย่างใดอย่างหนึ่งของธนาคารใหญ่ ๆ ที่อยู่ในอุตสาหกรรมธนาคารนั้น ถ้าอัตราส่วนการกระจุกตัวสูง แสดงว่ามีธนาคารเพียงไม่กี่แห่งในระบบธนาคารที่มีสินทรัพย์ เงินฝากกระแสรายวัน เงินฝากรวม หรือเงินใหญ่ ฯลฯ อย่างใดอย่างหนึ่ง คิดเป็นเปอร์เซ็นต์สูง

แต่ในที่นี้ เราจะดูเพียงการกระจุกตัวในเงินฝากรวมของธนาคารพาณิชย์ และแต่ละแห่งถือเงินฝากทั้งหมดของระบบธนาคารพาณิชย์เฉพาะของไทยเท่านั้น เพราะถึงแม้ว่าจะดูอัตราส่วนการกระจุกตัวในแง่ของสินทรัพย์ หรือเงินใหญ่ ฯลฯ แล้ว ตัวเลขที่คำนวณได้ก็จะใกล้เคียงกันกับอัตราส่วนที่คำนวณในแง่ของเงินฝากทั้งหมด การคำนวณหาการกระจุกตัวมีหลายวิธีด้วยกัน แต่ในที่นี้จะใช้เพียง

2 วิธี คือ

2.1.1 อัตราส่วนการกระจุกตัวแบบสมบูรณ์ (Absolute Concentration Ratio) มีสูตรดังนี้คือ

$$C.R. = \frac{D_i}{\sum_{i=1}^{i=n} D_i} \times 100$$

โดย C.R. คือ อัตราส่วนการกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์ไทยแต่ละแห่ง

D_i คือ เงินฝากรวมของธนาคารพาณิชย์ไทยแต่ละแห่ง

$\sum D_i$ คือ เงินฝากทั้งหมดของระบบธนาคารพาณิชย์เฉพาะของไทย

i และ n เป็น subscript แทนธนาคารพาณิชย์ของไทย ตั้งแต่ 1 ถึง 16 แห่ง

2.1.2 Herfindahl Index (HI) ผู้คิดคือนักเศรษฐศาสตร์อเมริกัน ชื่อ Orris C. Herfindahl การวัดการกระจุกตัวด้วยวิธีนี้เป็นการจัดขอบกพร่องของการวัดแบบอัตราส่วนสมบูรณ์ได้ ทำให้เห็นโครงสร้างตลาดและการกระจายขนาดได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขอบกพร่องซึ่ง HI สามารถจัดได้ก็คือ อัตราส่วนการกระจุกตัวแบบสมบูรณ์ไม่สามารถแสดงรายละเอียดของการกระจายขนาดได้ เช่น

เราจะวิเคราะห์อุตสาหกรรมชนิดเดียวกันในตลาด 2 แห่ง คือ ก กับ ข สมมติว่า
 ถ้าเราหาอัตราส่วนการกระจุกตัวแบบสมบูรณ์ในตลาดทั้งสอง ก็จะได้ตัวเลขที่มีค่า
 เท่ากัน คือ 75 % แต่ถ้าวัดค่า HI จะได้ต่างกันในตลาด ทั้งนี้¹

ธุรกิจ	ตลาด ก. (ส่วนแบ่งตลาด)		ตลาด ข. (ส่วนแบ่งตลาด)	
	1	50 %	} อัตราส่วนการกระจุก ตัวแบบสมบูรณ์เป็น 75%	25 %
2	15 %	25 %		
3	10 %	25 %		
4	5 %		5 %	
5	5 %		5 %	
6	5 %		5 %	
7	5 %		5 %	
8	5 %		5 %	
		$\left(\frac{75}{100}\right)^2 = 1.5625$		
		$8 \times 0.1 = 1.00$		
		ค่า Herfindahl Index		
		สำหรับธุรกิจ 3 แห่งที่ใหญ่ที่สุด		
		<u>.2825</u>	<u>.1875</u>	

¹Charles D. Salley, "Concentration in Banking Markets: Regulatory Numerology or Useful Merger Guideline," Federal Reserve Bank of Atlanta, Monthly Review, Vol. 57 (Nov. 1972): p. 189.

จากค่าของ HI ที่คำนวณได้ใน 2 ตลาด ทำให้พอจะทราบได้ชัดเจนขึ้น
ว่า การกระจายขนาดของธุรกิจในตลาด ก. นั้นมีการกระจุกตัวสูงกว่าตลาด ข.

สูตรการคำนวณหา Herfindahl Index มีดังนี้คือ

$$HI = \sum_{i=1}^{i=n} \left(\frac{D_i}{\sum D_i} \right)^2$$

โดย HI คือ Herfindahl Index

D_i คือ เงินฝากรวมของธนาคารพาณิชย์ไทยแต่ละแห่ง

$\sum D_i$ คือ เงินฝากทั้งหมดของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย

i และ n เป็น subscript แทนธนาคารพาณิชย์ไทย ตั้งแต่
1 ถึง 16 แห่ง

ค่า $H_{max.} = 1$ หมายความว่า มีการกระจุกตัวของเงินฝากอยู่ใน
ธนาคารพาณิชย์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น

ค่า $H_{min.} = \frac{1}{n}$ (ในที่นี้ $n = 16$ ดังนั้น $\frac{1}{16} = 0.0625$)

หมายความว่า การกระจายเงินฝากในระบบธนาคารพาณิชย์เท่าเทียมกัน ไม่มีการ
กระจุกตัวเกิดขึ้นเลย

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างตลาดในแง่ของการ กระจุกตัวกับพฤติกรรมในสาขาการธนาคาร

การวิเคราะห์การกระจุกตัว 2 วิธีที่กล่าวมานั้น ทำให้ทราบว่า ธนาคาร
พาณิชย์ไทยมีการกระจุกตัวของเงินฝากหรือไม่ ถ้ามี จะเป็นในอัตรามากน้อยเพียงไร
การที่โครงสร้างตลาดของธุรกิจในอุตสาหกรรมมีการกระจุกตัวเกิดขึ้น การกระจุกตัว
จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมของธุรกิจนั้น ๆ ได้ พฤติกรรมที่สำคัญคือ

การกำหนดราคา ผลผลิต และระดับกำไร จากทฤษฎีราคาซึ่งแบ่งตลาดออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ (Perfect Competition) ตลาดผู้ขายน้อยราย (Oligopoly) และตลาดผูกขาด (Monopoly) ตลาดทั้ง 3 ประเภทนี้มีระดับของการกระจุกตัวไม่เท่ากัน ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ จะไม่มีการกระจุกตัวเลย เพราะมีธุรกิจขนาดเล็กเป็นจำนวนมากมาย แต่ละกิจการก็ไม่มีอิทธิพลในการกำหนดราคา ดังนั้น ราคาจะถูกกำหนดโดยอุปสงค์และอุปทานในตลาด ผลก็คือ ราคาจะเท่ากับต้นทุนหน่วยสุดท้าย (Marginal Cost) ซึ่งทำให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมที่สุด และเกิดความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจด้วย แต่ในตลาดผู้ขายน้อยราย จะมีการกระจุกตัวค่อนข้างสูง ธุรกิจจำนวนน้อยรายสามารถควบคุมเปอร์เซ็นต์ของยอดขาย หรือสินทรัพย์สุทธิ ฯลฯ ได้มาก ธุรกิจอาจตกลงที่จะรวมตัวกัน (Collusion) เสียค่าใช้จ่ายในการโฆษณาเป็นจำนวนมาก และมีการแข่งขันที่มีใช้ราคา (Non-price Competition) กีดกันการเข้าตลาดของธุรกิจรายใหม่ ๆ และดำเนินนโยบายที่จะดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค ซึ่งในการกระทำเช่นนี้ ราคาจึงมีแนวโน้มสูงกว่าต้นทุนหน่วยสุดท้าย ส่วนในกรณีตลาดผูกขาด เป็นการกระจุกตัวที่สมบูรณ์แบบ เพราะมีหน่วยธุรกิจเพียงหน่วยเดียวที่เป็นผู้ผลิต หรือผู้ขายสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งทั้งหมด ราคาจะสูงกว่าต้นทุนหน่วยสุดท้ายและเกิดความไม่มีประสิทธิภาพ ในการจัดสรรทรัพยากร หน่วยธุรกิจจะมีกำไรส่วนเกินด้วย (Excess Profits) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ระดับการกระจุกตัวเป็นปัจจัยสำคัญที่จะชี้ให้เห็นถึงความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจในตลาดแต่ละแห่งได้

ความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ แบ่งได้เป็น 3 ส่วน¹ คือ

¹Robert Dorfman, Prices and Markets, (New Jersey: Prentice-Hall Inc., 1967), pp. 113-116.

ประสิทธิภาพทางการผลิต (Production Efficiency) ประสิทธิภาพทางการจัดสรร (Allocation Efficiency)¹ และความมือขีปไคยของผูบริโลก (Consumer Sovereignty) ซึ่งอธิบายไคงนี้² คือ

ก. ประสิทธิภาพทางการผลิต (Production Efficiency) คือ การผลิตสินค้และบริการต้าง ๆ ใหมากที่สุดที่จ้จะทำไค้สำหรับทรัพยากร (ปัจจัยการผลิต) และคว้ามรูทางเทคนิคที่มีอยู่ หรือ ผลิตไค้โดยมีต้นทุนต่ำที่สุดสำหรับระดับสินค้และบริการที่ก้าหนดไค้

ข. ประสิทธิภาพทางการจัดสรร (Allocation Efficiency) คือ หนทางหรือวิธิการที่ต้ที่สุดที่จ้จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่จ้ากั้ระหว่างสินค้และบริการชุกต้าง ๆ โดยจ้ะไค้สินค้และบริการชุกหนึ่งมากขึ้ และไม้ทำให้การผลิตสินค้และบริการอื่น ๆ หรือผูบริโลกอื่น ๆ เค็อครอน รว้ทั้งไม้มีการวางงานของทรัพยากรคว้

ค. ความมือขีปไคยของผูบริโลก (Consumer Sovereignty) คือ สินค้และบริการที่ผลิตขึ้ควรจ้ะเป็นสิ่งที่ผูบริโลกตองการที่ต้ที่สุด และเป็นชุก (Combination) ที่ให้คว้ามทอใจแก้สังคมสูงสุด

กั้งนี้ ระบบเศรษฐกิจเสรีซึ่งมีราคาแข่งขัน (Competitive Price) สามารถจ้ะแสดงออกซึ่งคว้ามมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจไคงาย โดยในตลาดที่มี การแข่งขันสมบูรณั้ นั้ ผู้ผลิตจ้ะผลิตสินค้ไปจ้จนถึงระดับที่ $P = MC$ ราคาสินค้จ้ึงเป็นเครื่องสะท้อนให้เห้ถึงต้นทุนหน่วยสุดท้ายของสินค้ที่ม้ตอสังค้ แสดงว้

¹G. Bannock, R.E. Baxter and R. Rees, A Dictionary of Economics, pp. 131-132.

²Robert Dorfman, Prices and Markets, pp. 116-125.

เงื่อนไขข้อ ก. เกิดขึ้นคือ สินค้าที่ผลิตโดยมีต้นทุนต่ำที่สุด และแสดงให้เห็นถึงการบรรลุข้อ ข. ด้วย นอกจากนี้ ผู้บริโภคยังจัดสรรรายได้ออกไปในการซื้อสินค้าจนกระทั่ง $\frac{MU}{P}$ ของสินค้าแต่ละชนิดเท่ากัน แสดงว่าบรรลุข้อ ค.

ถ้ามีสินค้า A, B, N ชนิด

$$\text{จาก } \frac{MU_A}{P_A} = \frac{MU_B}{P_B} = \dots = \frac{MU_N}{P_N} \dots \text{เงื่อนไขข้อ ค.}$$

$$\text{และ } P_A = MC_A, P_B = MC_B, \dots, P_N = MC_N \dots \text{เงื่อนไขข้อ ก.}$$

$$\text{ดังนั้น } \frac{MU_A}{MC_A} = \frac{MU_B}{MC_B} = \dots = \frac{MU_N}{MC_N} \text{ เป็นการบรรลุเงื่อนไขข้อ ข.}$$

$$\text{หรือ } \frac{MU_A}{MU_B} = \frac{MC_A}{MC_B}$$

ซึ่งก็คือ Marginal Rate of Substitution (MRS) = Marginal Rate of Transformation (MRT)

แสดงว่า ในตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ เงินบาทสุดท้ายซึ่งใช้ไปในการผลิตสินค้าแต่ละชนิด (MC's) ให้ผลตอบแทนหน่วยสุดท้ายต่อผู้บริโภค (MU's) เท่ากันหมด

ดังนั้น การแบ่งสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมที่สุด (Optimum Allocation of Resource) และความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Efficiency) จึงเกิดขึ้นในตลาดแบบนี้

แต่ในตลาดผูกขาด ผู้ผลิตจะผลิตไปจนถึงระดับที่

$$MC = MR \text{ ซึ่ง } MR \text{ น้อยกว่า } AR \text{ หรือ } P$$

ดังนั้น $\frac{MU}{MC}$ ในตลาดผูกขาด จะมากกว่า $\frac{MU}{MC}$ ในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ เพราะในตลาดผูกขาดนั้น MC น้อยกว่า P จึงไม่เกิดควมมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจขึ้นในตลาดแบบนี้

จึงเห็นได้ว่า ความมีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจหรือโครงสร้างตลาดที่มีการแข่งขันสมบูรณ์ที่แท้จริงนั้น เป็นสิ่งที่นักเศรษฐศาสตร์แสวงหาและต้องการให้เกิดขึ้นในระบบเศรษฐกิจ ทั้งต้องการที่จะป้องกันหรือแก้ไขการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ด้วย ได้มีการสนใจศึกษาตลาดของผูชายนอยรายอย่างจริงจัง ในปี ค.ศ. 1930¹ และค้นคว้าหาเครื่องมือวัดการกระจุกตัวแบบต่าง ๆ ในด้านอุตสาหกรรมก่อน ซึ่งก็คือ อัตราส่วนการกระจุกตัวหลาย ๆ แบบนั่นเอง ทางภาคเศรษฐกิจการเงินนักเศรษฐศาสตร์ก็ได้สนใจศึกษาระบบธนาคารพาณิชย์ไปพร้อม ๆ กัน และได้ประยุกต์เครื่องมือมาใช้ด้วย ดังนั้น แนวความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างตลาดในแง่การกระจุกตัวของธนาคาร และเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างตลาดในแง่การกระจุกตัวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของระบบธนาคาร ก็ได้เริ่มมีขึ้นใน ค.ศ. 1930 และต่อ ๆ มา ซึ่งเรียงตามลำดับปีที่ศึกษาได้ดังต่อไปนี้

John M. Chapman² (ค.ศ. 1934) ได้ศึกษาระบบธนาคารของสหรัฐฯ ในระหว่างปี ค.ศ. 1900 - 1930 เขาได้ผลสรุปว่า การกระจุกตัวของระบบธนาคารในช่วงนั้น ก่อให้เกิดผลคือการขยายตัวของธนาคารอย่างคาดไม่ถึง

¹ มาสุก พงษ์ไพจิตร และ ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์, การกระจุกตัวของอุตสาหกรรม, (กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2518), หน้า 1

² John M. Chapman, Concentration of Banking, The Changing Structure and Control of Banking in the United States, (New York: Columbia University Press, 1934), pp. 4-91, 372-373.

ประมาณ ค.ศ. 1900 - 1910 ได้มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบธนาคารพาณิชย์ โดยเป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Fundamental Change) คือ มีการตั้งระบบธนาคารกลางขึ้น (Federal Reserve System) และเพิ่มสิทธิพิเศษให้แก่ธนาคารชาติ (National Banks) เช่น ให้อำนาจในการลดอัตราเงินสดสำรองตามกฎหมาย ให้อิทธิในการทำธุรกิจทรัสต์ (Trust Business) และให้ดูแลธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate) ขนาดของธนาคารเริ่มใหญ่ขึ้น มีธนาคารที่เป็นแบบระบบธนาคารสาขามากขึ้น (Branch Banking System) มีการควบธนาคาร (Bank Merger and Consolidation) มากขึ้น มีการให้บริการทางการเงินแบบใหม่ ๆ แก่ธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ ธนาคารเริ่มเข้าสู่ตลาดหลักทรัพย์ และมีธนาคารล้ม (Bank Failure) แพร่หลายไปทั่วประเทศในช่วงนี้

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดคือ เริ่มมีการกระจุกตัวของระบบธนาคาร จำนวนธนาคารพาณิชย์มีน้อยลง และมีขนาดใหญ่ขึ้น สาเหตุที่ธนาคารพาณิชย์มีจำนวนน้อยลงก็เพราะว่า ธนาคารล้มเป็นจำนวนมาก การชำระบัญชีของธนาคารโดยสมัครใจมีน้อย และมีการควบธนาคารเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง

การเกิดการกระจุกตัวขึ้นเช่นนี้ ทำให้ระบบธนาคารขยายตัวอย่างรวดเร็ว การกระจุกตัวของเงินทุนในแหล่งเงินทุนอื่นที่ไม่ใช่ธนาคารมีลดลง และระบบธนาคารกลางของประเทศซึ่งควบคุมธนาคารกลางของแต่ละรัฐนั้นแข็งแกร่งและมีอำนาจมากขึ้น เพราะมีการออกกฎหมายให้สิทธิพิเศษเพิ่มขึ้น สามารถควบคุมธนาคารพาณิชย์ให้ดำเนินธุรกิจอย่างมั่นคง และเหมาะสมต่อระบบเศรษฐกิจธนาคารซึ่งรับเงินฝากและให้เงินกู้เจริญขึ้นและขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว สามารถจะให้บริการทางการเงินแก่ธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรมที่เติบโตไปอย่างรวดเร็วได้ ระบบธนาคารพาณิชย์มีความปลอดภัยและดำเนินกิจการอย่างมีประสิทธิภาพสูง อันเนื่องมาจากเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานคือ เกิดการกระจุกตัวขึ้นในระบบธนาคารพาณิชย์

Winfield W. Riefler¹ (ค.ศ. 1930) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่ของธนาคารพาณิชย์เท่าที่สามารถหาได้ พบว่า ความแตกต่างของอัตราดอกเบี้ยระหว่างเมืองต่าง ๆ เป็นเพราะตลาดเงินของลูกคาแตกต่างกัน โดยอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่แก่ลูกคาแต่ละรายขึ้นอยู่กับจำนวนธนาคารที่ลูกคาติดต่อยอยู่ ถ้าจำนวนธนาคารที่ลูกคาติดต่อยอยู่มาก อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารจะใหญ่ก็จะต่ำ เพราะมีการแข่งขันกันในเรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่ แต่ถ้าจำนวนธนาคารที่ลูกคาติดต่อยอยู่น้อย อัตราดอกเบี้ยที่ธนาคารจะใหญ่ก็จะสูง คือ ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่ของธนาคารกับจำนวนธนาคารเป็นไปในทางตรงกันข้าม อัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่ที่แตกต่างกันเป็นการแข่งขันเพียงส่วนหนึ่ง (Partial Competition) ซึ่งแสดงถึงการครองของลูกคา เพราะลูกคาผู้ซอกุแต่ละคนจะติดต่อกับธนาคารน้อยหรือมากแห่งแตกต่างกัน Riefler สรุปว่า สาเหตุที่เด่นชัดที่ทำให้อัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่แตกต่างกันนั้น ไม่ใช่เป็นเพราะโครงสร้างตลาดหรือแหล่งเงินทุนที่จะใหญ่มีมากน้อยต่างกัน แต่ยังคงเป็นเพราะความแตกต่างในอุปทานและอุปสงค์ของเงินทุนในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ดังที่ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ยุคคน ๆ โดกล่าวไว้ ตลาดของลูกคาไม่ได้เป็นตลาดระดับชาติที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งมีการแข่งขันระหว่างผู้ใหญ่มากมายจนอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่นั้นเป็นอัตราเดียวกัน แต่เนื่องจากขาดการติดต่อกันระหว่างตลาดเงิน จึงทำให้อัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่แตกต่างกันไปด้วย

¹Winfield W. Riefler, Money Rates and Money Markets in the United States, (New York: Harper and Brothers, 1930), p. 105.

Lester V. Chandler¹ (ค.ศ. 1938) มีความเห็นแตกต่างจาก Riefler โดยเขาเน้นความสำคัญของโครงสร้างตลาดว่า ในการทำให้อัตราดอกเบี้ยเงินในท้องที่ที่อยู่นั้นธนาคารจะประสบปัญหาเรื่องความยืดหยุ่นของอุปสงค์เงินกู้ของลูกค้าซึ่งแตกต่างกันออกไป ผู้เงินอาจแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ประเภทหนึ่ง เป็นผู้รายใหญ่ซึ่งมีเงินฝากและเงินกู้โคคลกันพอดี และธนาคารต่าง ๆ เชื้อถือเครดิตเขาจึงสามารถขอกู้เงินได้ในเมืองที่เขาอยู่หรือเมืองอื่น ๆ ก็ได้ แม้กระทั่งในตลาดเปิด (ควยการใช้ตัวเงิน) ผู้แบบนั้นมีอุปสงค์เงินกู้ที่มีความยืดหยุ่นสูง เพราะมีธนาคารให้เลือกไ้มาก แต่อีกประการหนึ่งเป็นผู้รายย่อย มีทางเลือกน้อยและขาดความรคววามเข้าใจในการกู้เงินจากธนาคาร จึงมีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่ำ และสิ่งนี้แหละที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดตลาดแบบผู้ขายมาก (Monopolistic Competition) ขึ้นในระบบธนาคารพาณิชย์

ความแตกต่างในความยืดหยุ่นของอุปสงค์เงินกู้เองที่เป็นเหตุให้อัตรากำไรในแต่ละตลาดแตกต่างกัน เกิดการแบ่งแยกราคาขึ้น (Discrimination) ดังนั้น ลูกค้าแต่ละรายจะจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราต่างกัน แม้ขนาดเงินกู้จะเท่ากัน ระยะไถ่ถอน และหลักประกันเหมือนกันก็ตาม ความแตกต่างนี้ไม่ได้เป็นเพราะความเสี่ยงหรืออื่น ๆ ดังกล่าวแล้ว แต่เป็นเพราะธนาคารพาณิชย์ที่มีให้เลือกของลูกค้าแต่ละรายไม่เท่ากัน ซึ่งแสดงถึงโครงสร้างตลาดของระบบธนาคารพาณิชย์นั่นเอง

¹Lester V. Chandler, Journal of Political Economy, (February, 1938) : pp. 5-6.

David A. Alhadeff¹ (ค.ศ. 1954) ได้หาข้อมูลมาพิสูจน์ความคิดของ Chandler โดยการศึกษาระบบธนาคารในรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐฯ เขาแบ่งผู้ถูกออกเป็น 3 ประเภท คือ ผู้ถูกขนาดใหญ่มาก ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ผู้ถูกขนาดใหญ่สามารถติดต่อกับธนาคารในหลายรัฐจนถึงระดับชาติ ผู้ถูกขนาดกลางสามารถติดต่อกับธนาคารเฉพาะในรัฐนั้น ๆ ส่วนผู้ถูกขนาดเล็กสามารถติดต่อกับจำกัดเฉพาะเมืองของตนเท่านั้น และจำนวนธนาคารที่จะใหญ่ไค่นั้นขึ้นอยู่กับขนาดของเมือง ในเมืองเล็กจะมีธนาคารจำนวนน้อยกว่าเมืองใหญ่ ทั้งนี้โครงสร้างตลาดของระบบธนาคารจึงมีผลต่อผู้ถูกขนาดกลางและเล็กซึ่งสามารถติดต่อกับตลาดที่แคบกว่า จึงมีทางเลือกคือ แหล่งที่จะใหญ่เงินน้อยกว่า จากการศึกษาเขาพบว่า โครงสร้างตลาดในแง่การกระจุกตัวของระบบธนาคาร จะมีผลต่อผู้ถูกขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งมีแหล่งเงินใหญ่หรือทางเลือกน้อยอยู่แล้ว ทั้งนี้ จึงกล่าวได้ว่าตลาดที่มีการกระจุกตัวสูง ก็จะมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงและค่อนข้างคงที่ (rigid) เขาได้ศึกษาระดับอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่ของธนาคารนั้นแตกต่างกันในแต่ละเมือง ในเมืองใหญ่จะมีอัตราดอกเบี้ยค่าที่สุด และอัตราที่สูงที่สุดจะเป็นในเมืองเล็ก ๆ ส่วนเมืองขนาดกลาง อัตราดอกเบี้ยจะอยู่ระหว่าง 2 อัตราดังกล่าว นอกจากปัจจัยที่ Chandler กล่าวไว้ ทำให้อัตราดอกเบี้ยต่างกัน คือ จำนวนทางเลือกของผู้ถูกและขนาดของเมืองแล้ว Alhadeff ยังพบว่า โครงสร้างตลาดหรือการกระจายขนาดของธนาคารและต้นทุนของธนาคาร โดยเฉพาะในตลาดผู้ถูกขนาดเล็ก ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญด้วย นอกจากศึกษาระดับอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่แล้ว เขายังได้ศึกษาการเคลื่อนไหวของอัตราดอกเบี้ยด้วย ซึ่งจากทฤษฎีเศรษฐศาสตร์โลกกล่าวไว้ว่า ในตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์หรือตลาดผู้ถูกขนาดนั้น ราคาจะมีแนวโน้มคงที่ และผู้ขายหรือ

¹David A. Alhadeff, Monopoly and Competition in Banking, Berkeley and Los Angeles, University of California Press, 1954; pp. 39-54, 217-232.

ผู้ผลิตจะมีอิทธิพลในการกำหนดราคา ส่วนในตลาดแข่งขันสมบูรณ์ จะมีราคาที่ยืดหยุ่น
 ไหวโยก (flexible) จากการค้นคว้าพบว่า ในเมืองที่มีขนาดเล็ก อัตราดอกเบี้ย
 เบี้ยคองข้างจะคงที่ ข้อพิสูจน์ก็คือ ความเคลื่อนไหวของอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่เฉลี่ย
 โดยวัดจากการเปลี่ยนแปลงสมบูรณ์สุทธิ (Net Absolute Change) ของอัตรา
 ดอกเบี้ยเงินใหญ่ในนิวยอร์กสำหรับทุกขนาดของเงินใหญ่จะมีมากกว่าในแคลิฟอร์เนีย
 นั่นคือ อัตราดอกเบี้ยเคลื่อนไหวไวกว่าในระยะเวลาเดียวกัน ดังนั้น โครง
 สร้างตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่อธิบายความแตกต่างในอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่ของแต่ละ
 ทองถิ่น

Paul M. Horvitz¹ (ค.ศ. 1958) ได้ข้อสรุปจากการศึกษา
 ข้อมูลในรัฐ New England เหมือน Alhadeff ที่ว่า โครงสร้างตลาดมีความ
 ความสำคัญต่อพฤติกรรมของธนาคาร ถ้าตลาดใดมีการกระจุกตัวสูงแล้ว อัตราดอกเบี้ย
 ก็จะสูงตามไปควย แต่ถูกขึงแบ่งออกเป็น 3 ประเภทเช่นเดียวกับที่ Alhadeff
 กล่าวไว้ คือ ผู้กขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก นั้นจะได้รับผลแตกต่างกันไป ถ้าโครง
 สร้างตลาดมีการกระจุกตัวเกิดขึ้น ก็จะทำให้ผู้กขนาดเล็กเท่านั้นเดือดร้อน แต่ผู้
 กขนาดใหญ่และขนาดกลางไม่ได้รับผลกระทบกระเทือนเลย เพราะสามารถแสวงหา
 แหล่งเงินทุนที่อื่นได้และมีเครดิตมากพอ เดิมมีธนาคารเดี่ยวในรัฐนี้มาก การกระจุก
 ตัวอาจเกิดขึ้นได้ถ้ามีการควบธนาคารหรือมีธนาคารแบบสาขาเข้ามาเพียงสาขาเดียว
 ดังนั้น เขาจึงแนะนำให้ตั้งธนาคารแบบสาขาของหลาย ๆ ธนาคารเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่ม
 การแข่งขันให้มากขึ้น จะทำให้ระดับการแข่งขันของธนาคารแก่ผู้กขนาดเล็กสูงขึ้น
 และสถานการณ์จะดีขึ้น นอกจากนั้นยังป้องกันธนาคารล้มได้ควย เพราะการแข่งขัน

¹Paul M. Horvitz, Concentration and Competition in
 New England Banking, Research Report to Federal Reserve Bank
 of Boston, No.2 - 1958: pp. 163-175.

ระหว่างสาขาจะไม่ทำให้เกิดการล้มธนาคาร ซึ่งต่างจากการแข่งขันของธนาคาร
เดี่ยว ซึ่งตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กล่าวว่า คู่แข่งขันที่ไม่มีประสิทธิภาพจะต้องออกไป
จากการแข่งขัน เพราะถ้าเกิดมีธนาคารล้มขึ้น ผู้ฝากซึ่งเป็นผู้ใหญ่ก็จะขาดทุน
ซึ่งผิดเป้าหมายของการธนาคารในแง่ความปลอดภัยของผู้ฝากเงิน

George J. Benston¹ (ค.ศ. 1964) ได้เน้นให้เห็นชัดเจนขึ้นว่า
โครงสร้างตลาดที่ปราศจากการแข่งขันสมบูรณ์นั้น ส่งผลถึงการแบ่งแยกราคา
(Price Discrimination) ของธนาคาร ต่อผู้ขนาดเล็ก เขาได้หลักฐานจาก
การสำรวจของธนาคารกลางของรัฐ Boston ซึ่งแสดงให้เห็นว่าธนาคารพาณิชย์
จะเรียกเก็บดอกเบี้ยของเงินกู้ขนาดเล็กในอัตราที่สูงกว่าเงินกู้ขนาดใหญ่ ทั้งนี้
เพราะผู้กู้ขนาดเล็กมีแหล่งที่จะไปกู้ยืมและมีเสนอปล่อยเงินกู้ยืมน้อยมาก
(inelastic) นอกจากนี้เขายังกล่าวว่า ความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยของ
เงินกู้ขนาดใหญ่และขนาดเล็กนั้น เป็นเพราะต้นทุนหน่วยสุดท้าย (Marginal Cost)
ของการใหญ่และการเสี่ยงระหว่างเงินกู้ทั้ง 2 ขนาดนั้นแตกต่างกัน และจากการ
ศึกษาเขาพบว่า ในขณะที่เกิดภาวะเงินตึงตัว (Tight money period)² นั้น
ต้นทุนหน่วยสุดท้ายของเงินใหญ่ของธนาคารจะสูงขึ้นขณะที่ขนาดเงินใหญ่ลดลง และ
ธนาคารจะแบ่งแยกราคา (discriminate) เงินกู้มากขึ้นด้วย โดยธนาคาร

¹George J. Benston, "Commercial Bank Price Discrimi-
nation Against Small Loans: An Empirical Study," Journal
of Finance, XIX (Dec. 1964): pp. 631-643.

²Tight money (dear money) คือช่วงระยะเวลาที่มีการใช้นโยบาย
เพื่อรักษาอัตราดอกเบี้ยให้สูงและพร้อมกับจำกัดการให้สินเชื่อของธนาคาร เพื่อลด
จำนวนเงินกู้และลดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในการต่อสู้กับภาวะเงินเฟ้อ หรือจงใจให้
มีทุนไหลเข้าจากต่างประเทศ เพื่อให้ดุลการชำระเงินดีขึ้น

จะไครายไคหน่วยสุดท้ายจากเงินใหญ่ขนาดเล็กมากกว่าจากเงินใหญ่ขนาดใหญ่ขณะที่
เกิดภาวะเงินตึงตัวมากกว่าขณะเงินคลายตัว (Easier period) ทั้งนี้เพราะ
เหตุว่า ในขณะที่เกิดภาวะเงินตึงตัวนั้น การให้สินเชื่อถูกจำกัดและอัตราดอกเบี้ยสูง
ดังนั้น ธนาคารก็เลือกให้สินเชื่อแก่ผู้ขอเป็นราย ๆ ไป เงินขนาดเล็กหรือผู้ขอขนาดเล็ก
เล็กจึงมีโอกาสถูกเรียกเก็บอัตราดอกเบี้ยเงินสูงมากในระยะนี้ และมีการแบ่งแยก
ราคาในระหว่างเงินขนาดเล็กกับขนาดใหญ่มากขึ้นกว่าขณะที่ไม่จำกัดสินเชื่อหรือภาวะ
เงินคลายตัว

Franklin R. Edwards¹ (ค.ศ. 1964) ได้ใช้ข้อมูลจากการ
สำรวจเงินใหญ่ของระบบธนาคารกลางมาทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของโครงสร้าง
ตลาดในแง่การกระจุกตัวกับพฤติกรรมของระบบธนาคารพาณิชย์ เพื่อพิสูจน์ว่า
เป็นไปตามทฤษฎีหรือไม่ โดยมีข้อสมมุติฐาน 2 ข้อตามทฤษฎี คือ ระดับอัตราดอกเบี้ย
เงินใหญ่ในตลาดที่มีอัตราการกระจุกตัวสูง ก็จะมีอัตราสูง และอัตราดอกเบี้ย
เงินใหญ่ในตลาดนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงน้อยหรือค่อนข้างคงที่ (rigid) การพิจารณา
ก็เหมือนกัน Alhadeff คือ แบ่งผู้ขอออกเป็น 3 ขนาดคือ ขนาดใหญ่ กลาง และ
เล็ก จากสมการถดถอยที่มีตัวแปรหลายตัว (Multiple Regression) ที่ได้
เขาพบว่าในปี ค.ศ. 1955 ระดับอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่จะมีแนวโน้มสูงขึ้นในขณะที่

¹เรียบเรียงจาก Franklin R. Edwards, "Concentration and Competition in Commercial Banking: A Statistical Study," Research Report to Federal Reserve Bank of Boston, No. 26 (Doctoral Dissertation, Harvard University, Cambridge, Massachusetts, 1964) pp. 40-150 and Franklin R. Edwards, "Concentration in Banking and Its Effect on Business Loan Rates," "The Review of Economics and Statistics," XLVI (August 1964): pp. 294-300.

การกระจุกตัวในโครงสร้างตลาดมีมากขึ้น และอุปสงค์เงินกู้สูงขึ้นด้วย (อุปสงค์เงิน
 กู้ที่นักโดยไซเปอร์ เช่นตของการจ้างงานที่เพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว) และ อัตราดอกเบี้ย
 จะมีแนวโน้มต่ำลงขณะที่ขนาดของเงินใหญ่ใหญ่ที่สุด (ซึ่งแสดงว่า ต้นทุนต่ำ) และ
 กำหนดเวลาในการใหญ่ที่ต่ำกว่า 1 ปี มีเปอร์เซ็นต์ต่อการใหญ่ทั้งหมดสูง ส่วนใน
 เรื่องการเคลื่อนไหวของอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่นั้น ชาวักโดยการหาค่าเปลี่ยนแปลง
 สมบูรณ์ (Absolute Change) ในอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่จากช่วงที่แล้ว เขาพบว่า
 การกระจุกตัวมีผลต่อการเคลื่อนไหวของอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่จริง ๆ และเป็นความ
 สัมพันธ์เชิงตรงกันข้ามด้วย คือ ถ้าการกระจุกตัวในโครงสร้างตลาดของระบบ
 ธนาคารพาณิชย์สูงขึ้นแล้ว การเคลื่อนไหวของอัตราดอกเบี้ยเงินใหญ่จะมีการเปลี่ยน
 แปลงน้อยมาก

Paul A. Meyer¹ (ค.ศ. 1967) ได้ศึกษาคลายกับ George
 Benston พบว่าโครงสร้างตลาดมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับอัตราดอกเบี้ย
 เงินใหญ่ แต่เขาคิดว่าจำนวนธนาคารไม่ได้ทำให้อัตราดอกเบี้ยแตกต่างกันดังที่
 Irving Schweiger & John McGee กล่าวไว้ แต่เป็นเพราะต้นทุนของการ
 ให้บริการและการจัดสรรเครดิตแก่กิจการขนาดเล็กเป็นสำคัญ Meyer ศึกษาใน
 เมืองใหญ่ ส่วน Schweiger & McGee ศึกษาในเมืองเล็ก

¹Paul A. Meyer, "Price Discrimination, Regional Loan Rates and the Structure of the Banking Industry," Journal of Finance, XXI (March 1967), pp. 127-152.

Almarin Phillips¹ (ค.ศ. 1967) ได้พิจารณาแนวความคิดก่อนเขาพบว่า มีความคิดขัดแย้งกันในเรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินกู้กับระดับอัตราการกระทำตัวของธนาคารพาณิชย์ บางคนบอกว่ามีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกันและมีนัยสำคัญ คือ อัตราดอกเบี้ยจะสูงในตลาดที่มีอัตราการกระทำสูง แต่บางคนแมจะไม่ปฏิเสธข้อสังเกตดังกล่าวนี้ แต่เห็นว่ายังมีปัจจัยอื่นอีกที่มีความสัมพันธ์กับการกระทำ และได้ขอสรุปว่าอัตราดอกเบี้ยและอัตราการกระทำเป็นไปอย่างไม่มีนัยสำคัญ Phillips จึงศึกษาธนาคารพาณิชย์ในเมืองใหญ่ ๆ 19 แห่ง ตัวแปรที่ใช้มีอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ อัตราส่วนการกระทำ ขนาดธนาคาร ขนาดเงินกู้ และลักษณะของท้องถิ่น (region) เขาพบว่าความสัมพันธ์ของอัตราดอกเบี้ยเงินกู้กับอัตราส่วนการกระทำมีนัยสำคัญน้อยมาก แมจะเป็นไปในทางเดียวกัน ส่วนขนาดธนาคารก็มีความสัมพันธ์อย่างไม่แน่นอนกับอัตราดอกเบี้ย แต่ขนาดเงินกู้จะมีผลในทางลบอย่างมากต่ออัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ข้อสรุปของเขานับว่าแตกต่างจากข้อสรุปที่ทำมาแต่แรก ๆ เพราะเหตุผล 3 ข้อคือ การถ่วงน้ำหนักต่างกัน อาจทำให้ผลที่ได้ออกกันควยและข้อมูลเงินกู้นั้นศึกษากันคนละระยะเวลา นอกจากนั้นวิธีการทางสถิติยังไม่สามารถยืนยันข้อสมมุติฐานที่เป็นสาเหตุจริง ๆ ได้ ตัวแปรบางตัวที่เอาเข้ามาหรือเอาออกไปจากการพิจารณาในแต่ละท้องถิ่น อาจจะขจัดผลของการกระทำออกไปได้ จึงได้อิทธิพลของการกระทำแตกต่างกัน

¹Almarin Phillips, "Evidence on Concentration in Banking Markets and Interest Rates," Federal Reserve Bulletin, (June 1967), pp. 916-926.

William S. Townsend¹ (ค.ศ. 1967) ศึกษากรณีในรัฐ Texas การสำรวจและวิธีการรวมถึงผลที่ได้เหมือนกับ Alhadeff ต่อมา Frederick W. Bell & Neil B. Murphy² (ค.ศ. 1969) ก็ได้ผลว่าการกระจุกตัวของธนาคารในเมืองใหญ่ ๆ นั้นมีผลในทางเดียวกันและมีนัยสำคัญต่อราคาของการกระจุกตัวที่สูงก็จะส่งผลถึงอัตราดอกเบี้ยที่สูงตามไปด้วย แต่ Peter S. Rose³ (ค.ศ. 1972) ศึกษาในรัฐ Texas เห็นขัดแย้งกันว่า ควรมีการกระจุกตัวเพิ่มขึ้น เพราะธนาคารในรัฐนี้เป็นธนาคารเดี่ยวขนาดเล็กจำนวนมากมาย ดำเนินการอย่างไม่มีประสิทธิภาพและมีค่าใช้จ่ายต่อหน่วยของผลผลิตสูง ดังนั้น การควบธนาคาร (merger) จะทำให้การกระจุกตัวสูงขึ้น แต่เขาก็เห็นว่าจะทำให้สถานการณ์ดีขึ้นด้วย

¹William S. Townsend, "Concentration & Competition in Texas Banking," Texas Business Review, XLI (December 1967), Vol. 12, pp. 327-330.

²Frederick W. Bell & Neil B. Murphy, "Impact of Market Structure on the Price of A Commercial Banking Service," Review of Economics & Statistics, 51 (May 1969), pp. 210-213.

³Peter S. Rose, "Bank Competition and Concentration in Texas: A Dilemma for Public Policy," Baylor Business Studies, Vol. 3 (New Series), August - October 1972, No.3, pp. 7-19.

Arnold A. Heggstad & John J. Mingo¹ (ค.ศ. 1976)

ก็พบว่า การกระจุกตัวมีผลต่อราคาหรือการให้บริการของธนาคารพาณิชย์อย่างมาก และโดยส่วนรวมแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างการกระจุกตัวกับพฤติกรรมจะเป็นเส้นโค้ง (curvilinear) การเพิ่มขึ้นในการกระจุกตัวจะมีผลกระทบที่สูงมากในราคาหรือบริการของธนาคาร ดังนั้นวิธีแก้ไขก็คือลดวิธีการที่จะเพิ่มการกระจุกตัวในตลาดการธนาคารลง เช่น ลดหรือป้องกันการควบธนาคาร เป็นต้น

จากแนวความคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นว่า ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างตลาดในแง่การกระจุกตัวกับพฤติกรรมของระบบธนาคารพาณิชย์นั้น มีแนวความคิดแบ่งออกได้เป็น 2 แนวซึ่งแตกต่างกันคือ ความคิดแนวหนึ่งกล่าวว่า โครงสร้างตลาดในแง่การกระจุกตัวของระบบธนาคารพาณิชย์จะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของธนาคารในเรื่องการกำหนดระดับอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ และการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของอัตราดอกเบี้ยนั้น (Flexibility) โดยที่ในโครงสร้างตลาดที่มีการกระจุกตัวสูงนั้น อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้จะสูง และมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงในอัตราดอกเบี้ยน้อยมาก หรือค่อนข้างคงที่ (rigid) ทั้งนี้เพราะว่าการกระจุกตัวในโครงสร้างตลาดทำให้ธนาคารพาณิชย์มีอำนาจต่อรองมากขึ้น โดยเฉพาะต่อลูกค้าขนาดเล็กหรือเงินกู้ขนาดเล็กที่มีแหล่งเงินกู้จำกัดเพียงน้อยแห่ง ธนาคารจะแบ่งแยกราคา (Discriminate) ระหว่างเงินกู้ต่าง ๆ ส่วนแนวความคิดอีกแนวหนึ่งเห็นว่า โครงสร้างตลาดในแง่การกระจุกตัวไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่มีผลต่อพฤติกรรมในการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ของธนาคารพาณิชย์ และความ

¹Arnold A. Heggstad & John J. Mingo, "Prices, Nonprices and Concentration in Commercial Banking," Journal of Money, Credit and Banking, (February 1976), pp. 107-116.

สัมพันธ์ของการกระจุกตัวกับพฤติกรรมอันนี้ก็เป็นไปอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยังมีปัจจัยอื่นที่สำคัญกว่า เช่น อุปสงค์และอุปทานของเงินทุน ฯลฯ และการกระจุกตัวที่เกิดขึ้นในระบบธนาคารนั้นทำให้ระบบธนาคารมีระเบียบแบบแผนดีขึ้น โดยธนาคารกลางสามารถควบคุมได้อย่างทั่วถึง ซึ่งแนวความคิดทั้งสองนี้ก็มีข้อพิสูจน์ให้เห็นอยู่ ดังนั้นการศึกษาเฉพาะกรณีของประเทศไทยก็จะพบว่า ในระบบธนาคารพาณิชย์ไทยนั้นมีการกระจุกตัวในโครงสร้างตลาดหรือไม่ และการกระจุกตัวนั้นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกำหนดอัตราราคอดอกเบี้ยเงินกู้ และการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของอัตราราคอดอกเบี้ยหรือไม่ ซึ่งการศึกษาจะดำเนินไปโดยมีสมมุติฐานตามแนวความคิดอันแรก

2.3 ปัจจัยในการกำหนดและการรักษาระดับของการกระจุกตัวของธนาคารพาณิชย์

นักเศรษฐศาสตร์ได้ศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีบทบาทต่อการกระจุกตัวในด้านกำหนดระดับการกระจุกตัวของอุตสาหกรรมและทำให้ระดับการกระจุกตัวคงอยู่ในระยะยาว¹ ดังนั้นในกรณีของการธนาคาร ก็ได้มีการศึกษาควบคู่กันไปกับการอุตสาหกรรม อาจสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการกำหนดระดับการกระจุกตัวของธนาคารและช่วยให้ระดับการกระจุกตัวคงอยู่หรือเปลี่ยนแปลงไปนั้นมีดังต่อไปนี้คือ

1. การประหยัดค่อขนาดจากธนาคารพาณิชย์ขนาดใหญ่ (Economies of Large-Scale Commercial Banks) หรือการประหยัดค่อขนาด เนื่องจากการแบ่งงานกันทำทำให้มีความชำนาญพิเศษ ซึ่งจะช่วยให้ต้นทุนต่อหน่วยของผลผลิตหรือสินเชื่อต่ำ และสินเชื่อขยายตัวมากขึ้น อธิบายได้ว่าธนาคารที่มีขนาดใหญ่จะสามารถแบ่งงานกันทำได้มาก แมว่าการให้บริการก็มีหลายด้าน ดังนั้นจึงได้เปรียบธนาคารขนาดเล็ก ถ้าเป็นธนาคารแบบสาขา ธนาคารที่รวบรวมเงินฝากได้มากก็จะ

¹ ฌาคส์ พงษ์ไพจิตร, ไพโรจน์ วงศ์วิภาณนท์, การกระจุกตัวของอุตสาหกรรม, หน้า 5-18.

ขยายสาขาได้มากตามสัดส่วนของเงินฝากที่มีอยู่ และปล่อยสินเชื่อได้มากตามสัดส่วนเงินฝากเช่นกัน ดังนั้น ต้นทุนต่อหน่วยของสินเชื่อจึงต่ำ เกิดการประหยัดต่อขนาด

2. การประหยัดต่อขนาดจากธนาคารใหญ่ที่มีหลายสาขา ข้อสังเกตอย่างหนึ่งของระบบธนาคารสาขา คือ จะก่อให้เกิดการกระจุกตัวขึ้น ดังนั้นยิ่งธนาคารขนาดใหญ่มีสาขามาก ก็ยังสามารถรวบรวมเงินฝากได้มาก จึงมีข้อได้เปรียบจากการประหยัดต่อขนาดเนื่องจากมีหลายสาขา

3. การวิจัยพัฒนาการและเทคโนโลยี ธนาคารขนาดใหญ่ที่มีการกระจุกตัวของเงินฝากสูงอยู่แล้ว ก็จะมีหน่วยวิจัยที่ทันสมัย ศึกษาและแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ได้ ยิ่งจะทำให้ได้เปรียบธนาคารอื่นที่มีการคนควานอย ดังนั้นระดับการกระจุกตัวก็จะคงเดิมหรืออาจเปลี่ยนแปลงในทางเพิ่มขึ้นได้ นอกจากนั้นอาจทำให้ทราบถึงความต้องการชนิดเงินฝากใหม่ ๆ หรือบริการใหม่ ๆ ของธนาคาร และปรับปรุงให้ทันกับความต้องการได้ทันที

4. อุปสรรคกีดขวางธนาคารใหม่ในการเข้ามาสู่ตลาด ระบบธนาคารสาขามากจะมีข้อจำกัดในการตั้งธนาคารใหม่ ดังนั้นการขยายตัวจึงทำได้โดยการขยายสาขา ซึ่งธนาคารขนาดใหญ่ที่มีระดับทรัพย์สินมากเท่านั้นที่สามารถขยายสาขาได้มาก เป็นข้อได้เปรียบธนาคารขนาดอื่น ทำให้ระดับการกระจุกตัวของธนาคารขนาดใหญ่คงตัวอยู่ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางคานอุปสงค์ของการใช้บริการธนาคารหรือทางคานต้นทุน ทั้งนี้เพราะข้อกีดขวางในการตั้งธนาคารใหม่นั้นเอง

5. การชักจูงให้เกิดการผูกขาดและรวมกลุ่มกัน (Cartel) อาจเกิดมีแรงจูงใจให้รวมกลุ่มกันในการประกอบกิจการ ทำให้อัตรากำไรสูงขึ้น และมีกำไรส่วนเกินในระยะยาว ซึ่งแรงจูงใจนี้อาจไม่ใช่การรวมกลุ่มกันให้ปรากฏชัด แต่อาจเป็นข้อตกลงหรือสัญญาบางอย่างก็ได้

6. การเปลี่ยนแปลงของอุปสงค์ในการใช้บริการของธนาคาร ทั้งในการฝากเงินและขอกู้เงิน อันเนื่องมาจากการโฆษณา หรือธรรมเนียมเปลี่ยนแปลงไป ก็จะทำให้ระดับการกระจุกตัวของธนาคารเปลี่ยนแปลงไปด้วย

7. นโยบายรัฐบาลในการดำเนินนโยบายการเงินต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการเปลี่ยนแปลงอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย อัตราธนาคาร หรือการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ฯลฯ ขณะที่มีการประกาศใช้นโยบายการเงินอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างพร้อมกัน อาจมีผลทำให้อุปสงค์ของประชาชนในการทำธุรกิจกับธนาคารเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะทำให้ระดับของการกระจุกตัวของธนาคารเปลี่ยนแปลงไปได้โดยเป็นผลทางอ้อม

2.4 ผลกระทบที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ

การพิจารณาถึงผลกระทบที่สำคัญต่อระบบเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากโครงสร้างและพฤติกรรมของธนาคารพาณิชย์นั้น จะแยกพิจารณาเป็น 3 อย่างคือ

2.4.1 ผลกระทบในการจัดสรรทรัพยากร (Resource Allocation)

2.4.2 ผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ
(Economic Growth)

2.4.3 ผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ (Economic Stability)

I1829358X

2.4.1 ผลกระทบในการจัดสรรทรัพยากร (Resource Allocation)

ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์โคกลาวไวว่า การแข่งขันที่สมบูรณ์นั้นจะนำไปสู่การจัดสรรทรัพยากร และการกระจายรายได้ที่เหมาะสมที่สุด ดังนั้น เมื่อตลาดเงินมีการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ โดยมีระดับของการกระจุกตัวระดับหนึ่งเกิดขึ้นแล้ว ผลที่ตามมาก็คือ การจัดสรรทรัพยากรที่ห่างออกไปจากความเหมาะสมที่สุด แนวความคิดที่จะใช้ในกรณีนี้ก็คือ การวิเคราะห์ตัวเลขทางภาคการเงินเปรียบเทียบกับภาคแท้จริง โดยแบ่งเป็น 2 กรณี คือ กรณีแรก จะดูการจัดสรรทรัพยากรในแต่ละสาขาเศรษฐกิจว่า แต่ละสาขาได้รับสินเชื่อในสัดส่วนเท่าใดจากจำนวนสินเชื่อทั้งหมด ทั้งนี้โดยมีหลักเกณฑ์ว่า การกระจายสินเชื่อที่สัดส่วนใกล้เคียง (Proportional Distribution) กับสัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติของสาขานั้น ๆ ในผลิตภัณฑ์ประชาชาติทั้งหมด จะเป็นการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม และให้ผลคือระบบเศรษฐกิจตามหลักของประสิทธิภาพแบบสถิต เพราะเป็นการกระจายสินเชื่อตามมูลค่าของผลผลิตที่แท้จริงที่แต่ละสาขาผลิตขึ้นมา และจะมีส่วนทำให้แต่ละสาขาเพิ่มผลิตภัณฑ์ประชาชาติมากขึ้นตามขั้นของการพัฒนาของประเทศ และในความเจริญขั้นต่อไปก็ควรจัดสรรสินเชื่อแก่สาขาที่จะเป็นสาขานำของประเทศ (Leading Sector) โดยควรจะให้สินเชื่อมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนกรณีที่สองนั้น จะดูการจัดสรรสินเชื่อในแต่ละภาคตามภูมิศาสตร์ของประเทศ โดยถือหลักเกณฑ์ว่า สัดส่วนของเงินใหญ่แต่ละภาคใกล้เคียงกับสัดส่วนของผลิตภัณฑ์ประชาชาติของภาคนั้น ๆ ในผลิตภัณฑ์ประชาชาติทั้งหมด ก็จะเป็นผลคือระบบเศรษฐกิจ เพราะเป็นการจัดสรรสินเชื่อตามมูลค่าผลผลิตที่แต่ละท้องถิ่นผลิตได้ ซึ่งจะส่งเสริมการกระจายความเจริญให้เท่าเทียมกันในแต่ละท้องถิ่น

2.4.2 ผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจ

(Economic Growth) การวิเคราะห์การเติบโตของภาคแท้จริง (Real Sector) เปรียบเทียบกับภาคการเงิน (Financial Sector) ในภาคต่าง ๆ ตามภูมิศาสตร์ โดยใช้วิธี Shift and Share Analysis ซึ่งแบ่งตัวแปรแต่ละภาคเป็น 3 ส่วน คือ

ก. Regional Share ส่วนแบ่งของท้องถิ่นซึ่งการเติบโตของตัวแปรนั้นขึ้นอยู่กับ การเติบโตของเขตเศรษฐกิจที่ใหญ่กว่า

ข. Proportionality Shift หรือ Industrial Mix Component ส่วนเคลื่อนย้ายของสาขาเศรษฐกิจ ได้จากการเปรียบเทียบการเติบโตของตัวแปรนั้นกับการเติบโตของสาขาเศรษฐกิจทุก ๆ สาขาโดยเฉลี่ย

ค. Differential Shift หรือ Locational Shift ส่วนเคลื่อนย้ายของภาคตามภูมิศาสตร์ ซึ่งได้จากความแตกต่างของการเติบโตของสาขาเศรษฐกิจนั้นในท้องถิ่น กับระดับเขตเศรษฐกิจที่ใหญ่กว่า ซึ่งจะแสดงฐานะของท้องถิ่นนั้นที่แข่งขันกับท้องถิ่นอื่น ๆ ในการพัฒนาเศรษฐกิจ

ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเขียนได้ว่า

$$X_{ij}^o = X_{ij}^o \left\{ \frac{GDP^n}{GDP^o} - 1 \right\} + X_{ij}^o \left\{ \frac{X_i^n}{X_i^o} - \frac{GDP^n}{GDP^o} \right\} + X_{ij}^o \left\{ \frac{X_{ij}^n}{X_{ij}^o} - \frac{X_i^n}{X_i^o} \right\}$$

Regional Share Proportionality Shift Differential Shift

โดย X_{ij} = ค่าของตัวแปรที่ i สำหรับท้องถิ่น j

X_i = ค่าของตัวแปรที่ i สำหรับเขตเศรษฐกิจที่ใหญ่กว่า คือ ค่าเฉลี่ยของชาติ

GDP = ระบุรายได้ประชาชาติเฉลี่ยของชาติ หรือผลิตภัณฑ์ภายในประเทศ

o และ n หมายถึงต้นระยะเวลา และปลายช่วงระยะเวลา

Δ = การเปลี่ยนแปลงของตัวแปร ระหว่างเวลา o ถึง n

การวิเคราะห์นี้ก็เพื่อดูการเติบโตของตัวแปรต่าง ๆ ในท้องถิ่นและโดยเฉพาะจะดูทิศทาง การเคลื่อนไหวของภาคการเงินเปรียบเทียบกับ การเติบโตของภาคจริง เพื่อดูการเติบโตในภาคการเงินและภาคจริงว่า เป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้รวมและการเติบโตของตัวแปรการเงินและ

ตัวแปรในภาคเศรษฐกิจจริง คู่ใดที่มีแนวโน้มเพิ่มหรือลดไปในทางเดียวกัน เมื่อเทียบกับ การเติบโตของเขตเศรษฐกิจรวม ทั้งนี้เพื่อศึกษาว่าถ้ามีการกระจุกตัวของระบบธนาคารพาณิชย์แล้วจะทำให้การเติบโตของภาคการเงินกับภาคจริง รวมทั้งการเคลื่อนไหวของทั้ง 2 ภาคเป็นไปอย่างไร ทั้งนี้ โดยมีหลักเกณฑ์ว่าในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ นั้น ส่วนเคลื่อนย้ายในภาคการเงินและภาคแท้จริง ควรจะเป็นบวกเสมอ ซึ่งแสดงว่าในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ นั้น การเติบโตของตัวแปรทางการเงินเป็นไปในทางเดียวกันกับการเติบโตของตัวแปรของภาคจริง ซึ่งแบบแผนความเจริญแบบนี้จะเป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ แต่ถ้าวการเติบโตของภาคการเงินและภาคเศรษฐกิจจริงในแต่ละท้องถิ่นไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันแล้ว ก็แสดงว่า ไม่เป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจ เพราะภาคเศรษฐกิจทั้งสองเติบโตไปในทางตรงกันข้าม

2.4.3 ผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ (Economic Stability) การวิเคราะห์ที่มีสมมติฐานว่า ถ้าในระยะเวลาดิเวลาหนึ่งที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศนโยบายการเงิน แสดงว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั้นเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจไม่ค่อยดีนัก ดังนั้น เราจะศึกษาว่าในช่วงเวลานี้ ธนาคารพาณิชย์ได้ดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับนโยบายเพื่อรักษาเสถียรภาพหรือไม่ นโยบายการเงินที่จะนำมาเป็นหลักในการวิเคราะห์ในวิทยานิพนธ์นี้มี 2 กรณี คือ

ก. การเปลี่ยนแปลงอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย

(Legal Reserve)

ข. การเปลี่ยนแปลงอัตราธนาคาร (Bank Rate)

ก. อัตราเงินสำรองตามกฎหมาย ในขณะที่เกิดเงินเฟ้อ นโยบายการเงินจะเป็นการเพิ่มอัตราเงินสำรองตามกฎหมายเพื่อลดปริมาณเงิน ส่วนในเมื่อเกิดเงินฝืดหรือภาวะว่างงาน ก็จะเปลี่ยนนโยบายเป็นตรงกันข้ามเพื่อเพิ่มปริมาณเงิน

ดังนั้นในการศึกษาจะพิจารณาค่าเงินสำรองส่วนเกินที่ธนาคารพาณิชย์ค้างไว้ และ
 คัดพิจารณาเปลี่ยนแปลงควย เพื่อวิเคราะห์ว่าระบบธนาคารพาณิชย์มีการดำเนินธุรกิจ
 ที่สอดคล้องกับนโยบายหรือไม่ โดยมีหลักเกณฑ์ว่าในช่วงที่เกิดเงินเฟ้อขึ้น เมื่อ
 ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศเพิ่มอัตราสำรองตามกฎหมาย ระบบธนาคารพาณิชย์
 ก็ต้องเพิ่มเงินสำรองตามกฎหมายขึ้น ทำให้มีเงินสำรองส่วนเกินน้อยลง ซึ่งจะทำ
 ให้ความสามารถในการขยายสินเชื่อลดลง และทำให้ปริมาณเงินลดลง แต่จากระบบ
 ธนาคารพาณิชย์มีการกระจุกตัวของเงินฝากสูงอยู่ในธนาคารน้อยแห่งแล้ว ธนาคาร
 ที่มีการกระจุกตัวสูงโดยปกติแล้วก็ย่อมจะมีเงินสำรองส่วนเกินอยู่มาก เมื่อธนาคาร
 แห่งประเทศไทยใช้มาตรการเพิ่มอัตราเงินสำรองตามกฎหมายขึ้น จึงไม่ค่อยมีผลใน
 การทำให้เงินสำรองส่วนเกินของระบบธนาคารพาณิชย์ถูกระทบกระเทือนเท่าใดนัก
 ปริมาณเงินจึงลดลงน้อยมากหรืออาจไม่ลดลงเลย ซึ่งไม่เป็นไปตามนโยบายของ
 ธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนในขณะที่ยอดเงินฝากหรือมีการว่างงานอยู่มาก ธนาคาร
 แห่งประเทศไทยก็จะลดอัตราเงินสำรองตามกฎหมาย ทำให้ระบบธนาคารพาณิชย์มี
 เงินสำรองส่วนเกินเพิ่มขึ้นจะได้ออกขยายสินเชื่อได้มากขึ้น แต่จากระบบธนาคารน้อยแห่งมีการ
 กระจุกตัวสูง การขยายสินเชื่อก็ยังเป็นไปในอัตราปกติ หรืออาจลดลงก็ได้ เพราะ
 ธนาคารเห็นวาระระบบเศรษฐกิจกำลังซบเซา ดังนั้นปริมาณเงินจึงไม่เพิ่มขึ้นดังที่ตอง
 การ

ข. การเปลี่ยนแปลงอัตราธนาคาร ในขณะที่เกิดเงินเฟ้อ ธนาคาร
 แห่งประเทศไทยจะเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินกู้แก่ระบบธนาคารพาณิชย์ซึ่งเรียกว่า
 อัตราธนาคาร เพื่อให้ต้นทุนในการกู้เงินของธนาคารพาณิชย์สูงขึ้น ธนาคารพาณิชย์
 ก็จะกู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทยน้อยลง และนำไปปล่อยสินเชื่อได้น้อยลง
 ตามไปด้วย และธนาคารพาณิชย์ก็อาจจะต้องเพิ่มอัตราดอกเบี้ยที่คิดเอาจากผู้กู้
 ด้ว ทำให้ปริมาณเงินลดลง ส่วนในขณะที่เกิดเงินฝืดหรือว่างงาน ก็จะดำเนิน
 นโยบายไปในทางตรงข้าม เพื่อเพิ่มปริมาณเงิน แต่มาตรการนี้จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

ธนาคารพาณิชย์จำเป็นต้องพึ่งเงินกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทยในสัดส่วนที่สูง ดังนั้นในการศึกษาจะพิจารณาว่า ในเงินกู้ทั้งหมดของระบบธนาคารพาณิชย์นั้น การกู้จากธนาคารแห่งประเทศไทยคิดเป็นสัดส่วนเท่าใดของเงินกู้ทั้งหมด หากเงินกู้จากแหล่งนี้มีสัดส่วนน้อยอยู่แล้ว มาตรการของธนาคารแห่งประเทศไทยก็คงไม่ค่อยได้ผลเท่าใดนัก ยิ่งกว่านั้นหากระบบธนาคารพาณิชย์มีการระจุกตัวค่อนข้างสูงแล้ว ความสามารถในการกู้เงินจากต่างประเทศก็คงจะมีมากขึ้นเพื่อทดแทนจำนวนเงินที่กู้จากธนาคารแห่งประเทศไทยน้อยลง และการใช้สินเชื่อก็จะเป็นไปในอัตราเดิมหรือลดลงเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ปริมาณเงินในระบบเศรษฐกิจจะลดลงน้อยมากหรืออาจไม่ลดลงเลย จึงไม่เป็นไปตามนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทย ส่วนในภาวะเงินฝืด ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะลดอัตราธนาคารลง เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ไปมากขึ้น และจะได้ปล่อยสินเชื่อมากขึ้นตามไปด้วยเพื่อเพิ่มปริมาณเงิน แต่ถาธนาคารพาณิชย์มีการระจุกตัวสูง ก็จะไม่กู้เงินจากธนาคารแห่งประเทศไทยเพิ่มขึ้นและการปล่อยสินเชื่อก็ไม่เพิ่ม ทำให้ปริมาณเงินไม่เพิ่มไปตามเป้าหมาย